

พลวัตของตลาดนัดเกาะหมี่:
จากตลาดผลผลิตทางการเกษตรสู่ตลาดการค้าเสื้อผ้ามือสอง
Trading dynamics of Ko Mi Flea Market:
From an agricultural produce market to a secondhand clothing market

สุรศักดิ์ บุญรอด¹
Surasak Boonrod
เก็ดถาวา บุญปรากร²
Kettawa Boonprakarn

Abstract

The objective of this study was to investigate the trading dynamics of Ko Mi flea market in the Ko Mi Flea Market area. The data of this qualitative research were collected from non-participatory observations and in-depth interviews with 15 informants consisting of the owner of the market, vendors, and buyers. The data were classified into categories, interpreted, and concluded. The results of the study revealed that in its first phase (1953-1983), the market was a place where products of the original Muslim community were traded among people in Ko Mi community. Most of the products were agricultural produce and products obtained from nature. The second phase (1983-2003) was the booming phase in which the market time and people were extended and expanded. The market area was expanded and improved to make it more convenient. Zoning on types of goods was done, and the market began to be known among vendors who sold at the market as well as those who traveled from one flea market to another to sell their goods. They reserved spaces so that they have certain spots in the market. More varieties of goods were available, and thus, more choices for buyers. The third phase (2003-2013) was a golden age of secondhand clothing. The look of Ko Mi flea market was different from the way it used to be as it became bustling with more vendors from outside the community, from different districts and provinces, particularly, secondhand clothing vendors from the three southern border provinces because this type of goods became attractive to buyers of all age and gender groups.

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

M.A. Student Human and Social Development, Prince of Songkla University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

Assistant Professor, Ph.D., Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus

Keywords: dynamics, Ko Mi Flea Market, trading

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตทางการค้าของตลาดนัดเกะหมี่ในพื้นที่ตลาดนัดเกะหมี่ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากเจ้าของตลาด ผู้ค้า และผู้ซื้อ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ตีความ สร้างข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่าตลาดนัดเกะหมี่แบ่งการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นการก่อตั้งตลาดนัดเกะหมี่เพื่อใช้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนมุสลิมดั้งเดิม (ปี พ.ศ. 2496-2518) จะมีลักษณะของการแลกเปลี่ยนสินค้ากันภายในชุมชน ผู้ค้าเป็นกลุ่มคนในชุมชนเกะหมี่และสินค้าที่ได้จากผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งสินค้าที่หาเองตามธรรมชาติ ระยะที่สองเป็นช่วงของการเข้ามาของสินค้าอุปโภคบริโภค (ปี พ.ศ. 2518-2543) จะมีการขยายพื้นที่ของตลาด ปรับทำเลที่ตั้งให้มีความสะดวก มีการจัดโซนสินค้าแบ่งเป็นประเภทของสินค้า ตลาดนัดเกะหมี่เริ่มเป็นที่รู้จักของพ่อค้าแม่ค้า ผู้ค้าเร่ต่างเริ่มเข้าจับจองพื้นที่เพื่อให้มีตำแหน่งแห่งที่ของตนเองและสินค้าเริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น ผู้ซื้อมีทางเลือกมากขึ้น ระยะที่สามเป็นช่วงของการเข้ามาของสินค้าเสื้อผ้ามือสอง (ปี พ.ศ. 2543-2556) ลักษณะของตลาดนัดเกะหมี่ในช่วงนี้เปลี่ยนไปจากเดิม การค้าขายจะเริ่มมีเสื้อผ้ามือสองเข้ามาเบียดแทรกในพื้นที่ โดยผู้ค้าจากภายนอกชุมชน มาจากต่างอำเภอ ต่างจังหวัด เข้ามาขายสินค้าเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้ค้าจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ข้ามแดนมาขายสินค้าเสื้อผ้ามือสอง

คำสำคัญ: พลวัต, ตลาดนัดเกะหมี่, เสื้อผ้ามือสอง

บทนำ

ตลาดนัดเป็นตลาดที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบทที่มีการตั้งถิ่นฐานอย่างเบาบางและกระจาย และข้อจำกัดด้านเวลาในการเดินทางไปใช้บริการ เพราะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่เพื่อการผลิต ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปซื้อสินค้าที่ตลาดในเขตเมืองได้บ่อยๆ ตลาดนัดในชุมชนจึงสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในชนบทได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ตลาดนัดจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ทางเศรษฐกิจในสังคมเกษตรกรรม ประชาชนในชนบทของไทยจึงมีความผูกพันกับตลาดนัดมาก ปัจจุบันแนวโน้มการเจริญเติบโตของตลาดนัดมีความเป็นไปได้ที่จะเติบโตอย่างแน่นอน เพราะตลาดนัดเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งในแง่ของผู้ซื้อเมื่อมีแรงจูงใจที่จะจับจ่ายเพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพดีในราคาถูกและสามารถต่อรองราคาได้ และสิ่งที่สำคัญในตลาดนัดคือมีสินค้าให้เลือกซื้อมากมายครบวงจร เหตุผลดังกล่าวนี้ตลาดนัดจึงเป็นสิ่งตอบสนองของคนที่มีรายได้น้อยและยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตคนไทยที่ต้องการมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีเศรษฐกิจของชุมชนที่ขึ้นอยู่กับรายได้ของประชากรเป็นหลัก (วรพาร ดันติศิริกุล, 2549)

จากการสำรวจงานวิจัยพบว่าการนิยามความหมายพื้นที่ตลาดนัดที่แตกต่างหลากหลายรูปแบบดังนี้ ในงานศึกษาของอิตา สุนทโรทก (2548)ให้นิยามความหมายตลาดนัดว่าเป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนสินค้า ตลาดนัดทำให้พื้นที่ราชการของมหาวิทยาลัยเปลี่ยนสถานะไปในช่วงเวลาหนึ่ง จากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์/หวงห้ามที่มีระเบียบควบคุมกลายเป็นพื้นที่ตลาดที่เต็มไปด้วยความวุ่นวายของกิจกรรมแลกเปลี่ยน Lefebvre (1991) เสนอว่า พื้นที่ทางสังคมไม่ใช่สิ่งของ ไม่ใช่อาณาบริเวณสถานที่ แต่เป็นสิ่งที่สร้างทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ เช่น ตลาดรุกคืบเข้าไปในสถานที่ราชการ การดำเนินชีวิตและสภาพสังคมเปลี่ยนไป ตลาดได้ย้ายเข้าไปอยู่ในย่านที่เป็นแหล่งคนทำงาน และตลาดบางแห่งก็เข้าไปอยู่ในเขตสถานที่ทำงานซึ่งเป็นหน่วยงานราชการ การมีตลาดในสถานที่ทำงานซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐนับเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ เพราะแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมบางประการเกี่ยวกับพื้นที่สถานที่ราชการ มาเป็นพื้นที่ตลาดซึ่งเป็นสถานที่สำหรับทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ สำหรับโรหนับ ศรีอาหมัด (2555) ตลาดน้ำคลองแหเป็นพื้นที่ประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยวและการบริโภค ส่วนการให้ความหมายตลาดอาเก็ด³ ในพื้นที่ป่าดงเบขาร์มาเลเซีย-ไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ของแม่ค้าข้ามแดน ได้เปลี่ยนจากพื้นที่ของการแลกเปลี่ยนสินค้าให้เป็นพื้นที่ของการเสพความทันสมัยและการนำมาซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมที่ผู้บริโภคสินค้าต่างร่วมประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมของการสวมใส่เสื้อผ้าข้ามแดน (เก็ดดาบุญปรการ, 2553)

สำหรับชุมชนบ้านเกาะหมี่ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ 10 เขตเทศบาลเมืองคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนที่มีถนนกาญจนาแรมศรั ที่เชื่อมต่อระหว่างถนนกาญจนาภิเษยและถนนลพบุรีราเมศวร์ผ่านกลางหมู่บ้านอีกทั้งพื้นที่ตั้งไม่ไกลจากตัวเมืองหาดใหญ่มากนัก ประมาณ 1.5 กิโลเมตร ทำให้เกิดการคมนาคมในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียงสัญจรไปมาสะดวกสบายมากขึ้น มีการเชื่อมโยงระหว่างหาดใหญ่โซนตะวันตกและตะวันออก จึงทำให้ประชาชนในอำเภอหาดใหญ่ส่วนหนึ่งเลือกใช้ถนนกาญจนาแรมศรัเดินทางสัญจรไปมาเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจราจรติดขัดในตัวเมือง และเข้ามาใช้บริการจับจ่ายใช้สอยกันในตลาดนัดเกาะหมี่มากขึ้น แต่ตลาดนัดเกาะหมี่นั้นตั้งอยู่ในเขตตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่บริเวณลานริมถนนกาญจนาภิเษย (เส้นทางเก่าจังหวัดสงขลา-หาดใหญ่) เป็นตลาดนัดขนาดใหญ่แบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท มีการพัฒนามาอย่างยาวนานมากกว่า 60 ปี (บังเสวต, สัมภาษณ์ 30 เมษายน 2556) การค้าขายในตลาดนัดเกาะหมี่มีร้านค้าปลีกเสื้อผ้ามือสองจำนวนมาก จากชุมชนมุสลิมดั้งเดิมเมื่อมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้ามาค้าขายจึงทำให้มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประชากรในชุมชนเกาะหมี่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม อีกทั้งยังมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีชื่อเสียงของอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ด้วย ต่อมาเมื่อเกิดการขยายตัวของเมือง ชุมชนเกาะหมี่ยังมีตลาดนัดเกาะหมี่ที่เป็นแหล่งหาซื้ออาหารสด เครื่องอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และสินค้าจำพวกเสื้อผ้ามือสองที่เกิดขึ้นในระยะหลังเป็นจำนวนมาก ซึ่งหาซื้อได้ง่ายในตลาดนัดเกาะหมี่ อีกทั้งมีการ

³ตลาดอาเก็ด มาเลเซียใช้ว่า Arked Plaza

ก่อสร้างเกิดขึ้นของห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ (Tesco lotus) ร้านสะดวกซื้อ (seven-eleven) ททยอยเข้ามาตั้งในชุมชนเกาะหมี่ ปัจจุบันความเจริญของเมืองหาดใหญ่ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนทำให้ชุมชนเกาะหมี่เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้คนได้อพยพมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้มีคนต่างถิ่นเข้ามาอาศัยเป็นเพิ่มขึ้นซึ่งมีทั้งกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีน กลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม และกลุ่มคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ (รอชีดิ๊ะ, สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2556)

ตลาดนัดเกาะหมี่เป็นแหล่งหนึ่งที่ได้รับคามนิยม เนื่องจากสินค้าประเภทอาหารมีให้เลือกจำนวนมากและหลากหลาย พืชไร่ของชาวบ้านที่เก็บเกี่ยวผลผลิตมาขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขายจะเป็นแบบชนบทหรือที่ชาวบ้านส่วนใหญ่เรียกว่าบ้านๆ ราคาไม่แพง เมื่อเทียบกับในตัวเมือง พ่อค้าแม่ค้าที่ตลาดแห่งนี้จะไม่ใช้ลูกจ้างมาทำการขาย จะใช้แรงงานในครอบครัว ทำให้ไม่มีค่าจ้าง ค่าแรง สินค้าก็จะมีราคาถูก รวมถึงขนมของหวานประจำถิ่นก็จะช่วยกันทำช่วยกันขาย ตลาดนัดเกาะหมี่เป็นตลาดพื้นบ้านเปรียบเสมือนศูนย์รวมสินค้านานาชนิด ตั้งแต่เสื้อผ้าแฟชั่นไล่เรียงกันไปตั้งแต่หัวจรดเท้า โดยเฉพาะสินค้าเสื้อผ้ามือสอง (สุกกิจ, สัมภาษณ์ 6 เมษายน 2556)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่า พลวัตของตลาดนัดเกาะหมี่เป็นอย่างไร เพื่อเผยให้เห็นกลไกการเปิดพื้นที่ทางสังคมของผู้คนที่เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่ตลาดนัดเกาะหมี่ ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการที่ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมชนบทสู่สังคมเมืองผ่านงานศึกษาตลาดนัด และเป็นแนวทางในการสร้างองค์ความรู้ของพื้นที่ที่เต็มไปด้วยผู้คนที่เข้ามาเผชิญหน้าในสถานการณ์ทางการค้า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพลวัตของตลาดนัดเกาะหมี่จากตลาดสินค้าผลิตผลทางการเกษตรสู่ตลาดสินค้าเสื้อผ้ามือสอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยคือ ตลาดนัดเกาะหมี่ ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เนื่องจากเป็นตลาดชุมชนมุสลิมดั้งเดิมมีอายุมากกว่า 60 ปี แบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท พื้นที่ตั้งไม่ไกลจากตัวเมืองหาดใหญ่มากนักห่างจากสวนสาธารณะประมาณ 500 เมตร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมือง ผู้ค้าขายส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมดั้งเดิมแต่ปัจจุบันมีผู้ค้าขายจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้และจากพื้นที่อื่น ส่วนสินค้าจากที่เคยขายผลิตผลทางการเกษตรได้มีสินค้ามือสองเข้ามาจำหน่ายจำนวนมาก รวมทั้งเป็นแหล่งช้อปปิ้งที่ได้รับความนิยมจากผู้ซื้อทุกเพศทุกวัย

เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้แก่ เจ้าของตลาดจำนวน 2 คน ผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองจำนวน 5 คน ผู้ซื้อสินค้าเสื้อผ้ามือสองจำนวน 4 คน และประชาชนทั่วไปที่มาจับจ่ายซื้อสินค้า

จำนวน 4 คน และการสังเกตเกี่ยวกับกิจกรรมการค้าเสื้อผ้ามือสอง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้ากับผู้ซื้อ ผู้ค้ากับผู้ค้าด้วยกัน ผู้ค้ากับเจ้าของตลาด และคนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ กิจกรรมการค้าเสื้อผ้ามือสองในตลาดนัดเกาะหมีและพื้นที่อื่น

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องพื้นที่ของ Lefebvre (1991) มาวิเคราะห์พื้นที่ตลาดนัดเกาะหมี เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับผู้คนและแนวคิดปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของ de Certeau (1988) นำมาวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองผ่านปฏิบัติการของวงจรการค้า มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับสภาพกิจกรรมของตลาดเกาะหมี การเดินทางไปซื้อสินค้า การขายเสื้อผ้าที่ตลาดอื่น กับผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองเพื่อให้เห็นวงจรการค้าและเอกสารที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดแยกข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา หลังจากนั้นนำมาถอดรหัส ตีความ เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

การนำเสนอพลวัตของตลาดนัดเกาะหมี ผู้วิจัยจะนำเสนอ 3 ระยะ คือ ระยะแรกเป็นระยะของการก่อตั้งตลาดนัดเกาะหมีเพื่อใช้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนมุสลิมดั้งเดิม (ปี พ.ศ. 2496-2518) ระยะที่สองเป็นระยะการเข้ามาของสินค้าอุปโภคบริโภค (ปี พ.ศ. 2518-2543) ระยะที่สามเป็นระยะการเข้ามาของสินค้าเสื้อผ้ามือสอง (ปี พ.ศ. 2543-2556) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะของการก่อตั้งตลาดนัดเกาะหมีเพื่อใช้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนมุสลิมดั้งเดิม (ปี พ.ศ. 2496-2518)

ในส่วนนี้เป็นประเด็นของการก่อตั้งตลาดนัดเกาะหมีเพื่อใช้เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรซึ่งจะมีการนัดหมายนำผลผลิตทางการเกษตรมาแลกเปลี่ยน โดยแรกเริ่มเดิมทีใครมีผลผลิตทางการเกษตรเหลือกินเหลือใช้ เช่น ทำนาได้ผลผลิตส่วนหนึ่งเก็บไว้กินตลอดทั้งปี ส่วนหนึ่งแบ่งปันญาติพี่น้อง ปีไหนทำนาได้ข้าวมากมีเหลือเก็บไว้มากก็คิดว่าน่าจะได้มีการแลกเปลี่ยนกับคนอื่น ๆ ในชุมชนบ้าง เช่น คนที่ปลูกพืชผัก ผลไม้ หรือจับปลาได้จำนวนมากได้นำมาแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งบางคนจะนำเสื้อผ้า ปลา ผักผลไม้ เดินทางบ้านไปขอแลกเปลี่ยนข้าว ต่อมานายลีบ ลียะโ๊ะ ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนในสมัยนั้น มีความคิดว่าควรที่จะมีสถานที่ในการแลกเปลี่ยนสิ่งของจึงได้สละที่ดินของตนและเชิญชวนชาวบ้านในชุมชนเกาะหมีให้ออกมาค้าขายสินค้า จึงกำหนดวันนัดขึ้นในวันเสาร์ กิจกรรมการค้าขายเริ่มแรกของตลาดนัดเกาะหมีนั่น พ่อค้าแม่ค้าจะเป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ที่ชุมชนเกาะหมี สินค้าส่วนใหญ่ได้จากผลผลิตทางการเกษตร เป็นการแลกเปลี่ยนผลผลิตผลการเกษตรที่เหลือกินเหลือใช้ในครัวเรือน ซึ่งพ่อค้าแม่ค้าที่มาขายสินค้าโดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่าพื้นที่ อีกทั้งยังช่วยเหลือคนในชุมชนให้มีความสะดวกสบายยิ่งขึ้น โดยที่ไม่ต้องเดินทางไปซื้อสินค้าในตัวเมืองอำเภอลาดใหญ่และซื้อสินค้าในราคาถูกอีกด้วย

ชุมชนเกาะหมีก่อตั้งขึ้นเริ่มแรกมีจำนวนครัวเรือนประมาณ 50 ครัวเรือน ประชากรเกือบ

ทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม ในพื้นที่ชุมชนเกาะหมื่นที่มีการตั้งถิ่นฐานอย่างเบาบางและกระจาย ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำสวนยางพารา ทำนา สมัยก่อนมีการค้าขายในชุมชนโดยมีนายโสบ ลียะโอ๊ะ ซึ่งเป็นอดีตกำนัน ตำบลคลองแห มีความคิดริเริ่มที่จะช่วยเหลือประชาชนให้มีรายได้จนเจือ ครอบครัวสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชนในพื้นที่ จึงมีการจัดตั้งตลาดนัดขึ้นเพื่อจะให้คนในชุมชน มาแลกเปลี่ยนสินค้าที่ตลาดนัด เพื่อความสะดวกของคนในชุมชนโดยที่ไม่ต้องเดินทางไปซื้อสินค้า ที่ตลาดในเมือง อำเภอหาดใหญ่ (ชาติเมาะ, สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2556)

การรวมกลุ่มกันนัดของชุมชนมุสลิมดั้งเดิมในชุมชนเกาะหมื่นพบว่าตลาดนัดเกาะหมื่นก่อตั้ง ขึ้นในช่วง พ.ศ. 2496 บริเวณลานริมถนนกาญจนวนิชย์ (เส้นทางเก่าจังหวัดสงขลา-หาดใหญ่) ตลาดนัดเกาะหมื่นตั้งอยู่ในตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จัดตั้งให้มีวันนัดในวันเสาร์ ทุกสัปดาห์ ใช้พื้นที่ของนายโสบ ลียะโอ๊ะ เนื้อที่ประมาณ 2 ไร่ ซึ่งนายโสบ ลียะโอ๊ะ เป็นเจ้าของ ตลาดนัด ใครมีสินค้าทางการเกษตรที่เหลือกินในครัวเรือนก็นำมาวางขายกันภายในชุมชน ตลาดนัด เกาะหมื่นเมื่อแรกเริ่มเปิดมีคนมาขายสินค้าประเภทผลผลิตการเกษตร มีผู้คนมาขายสินค้าประมาณ 20-30 คน พื้นที่ตลาดนัดเกาะหมื่นเป็นการตั้งแผงขายสินค้าได้ต้นยางพารา ผู้ค้าก็เป็นคนที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนเกาะหมื่น พ่อค้าแม่ค้าเหล่านี้นำสินค้ามาขายทุกวันเสาร์ของสัปดาห์ มาขายตั้งแต่เช้า แต่ การขายสินค้าในขณะนั้นมีการขายไม่นานนักประมาณ 2-3 ชั่วโมงก็เลิกขายแล้วเพราะผู้ซื้อส่วนใหญ่ เป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกาะหมื่นเท่านั้น ยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้คนภายนอกชุมชนมากนัก ดังคำให้สัมภาษณ์ของก๊ะเตาะ และนุระฮัยนี ได้กล่าวถึงสภาพก่อนจะเป็นตลาดนัดเกาะหมื่น ดังนี้

“...พื้นที่ตลาดนัดเกาะหมื่นแต่เดิมเป็นสวนยางพารา นำสินค้ามาขายกันได้ ต้นยางพารา ต่อมาการค้าขายในตลาดเกาะหมื่นเป็นที่รู้จักจากคนภายนอกชุมชน มากขึ้น พ่อค้า แม่ค้า เร่ตามตลาดนัดต่างก็เข้ามาขายในตลาดนัดเกาะหมื่น มากขึ้น เจ้าของตลาดนัดจึงได้ขยายพื้นที่เพื่อรองรับ พ่อค้า แม่ค้า โดยการ โคนต้นยางพารา แล้วถมดินสร้างแผงขายสินค้าด้วยหลังคาสังกะสี เพื่อให้ พ่อค้าแม่ค้า เข้ามาค้าขาย...”

(ก๊ะเตาะ, สัมภาษณ์ วันที่ 10 สิงหาคม 2556)

“..สมัยก่อนเป็นสวนยางทั้งสองข้างทาง ถนนแดง พ่อค้า แม่ค้า ก็มาขายของ กันได้ต้นยางนั้นแหละ...”

(นุระฮัยนี, สัมภาษณ์ วันที่ 21 สิงหาคม 2556)

จากคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ค้าได้ใช้พื้นที่สวนยางซึ่งเจ้าของได้จัดสรรให้ นำสินค้ามาแลกเปลี่ยนซื้อขาย สินค้าที่นำมาวางขายก็จะเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือจากการ บริโภคในครัวเรือนและสินค้าที่หาเองตามธรรมชาติ เช่น ผักป่า หน่อไม้ อาหารทะเล กุ้ง หอย ปู ปลา และปลาน้ำจืดที่หาได้จากท้องไร่ท้องนา ใครมีสินค้าอะไรก็นำมาวางขายราคาขายก็จะไม่แพง การค้าขายในช่วงแรกนี้เป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากันภายในชุมชน ดังคำให้สัมภาษณ์ของน่านิม และบังเลาะ ดังนี้

“...สมัยก่อนพ่อค้า แม่ค้า ที่มาขายของในตลาดนัดเกาะหมี่ ประมาณ 20 คนเอง มีไม่มากเหมือนสมัยนี้ ปัจจุบันนี้ พ่อค้า แม่ค้า จากภายนอกชุมชน เข้ามาค้าขายเป็นจำนวนมาก...”

(น่านิม, สัมภาษณ์ วันที่ 15 สิงหาคม 2556)

“...สมัยก่อนสินค้าที่นำมาขายในตลาดนัดเกาะหมี่ ก็จะเป็นสินค้าการเกษตร ไม่เหมือนสมัยนี้ มีสินค้าให้เลือกมากมาย อยากได้อะไรต้องมาที่ตลาดนัด เกาะหมี่ มีครบทุกอย่าง...”

(บังเลาะ, สัมภาษณ์ วันที่ 15 สิงหาคม 2556)

2. ตลาดนัดเกาะหมี่กับการเข้ามาของสินค้าอุปโภคบริโภค (ปี พ.ศ. 2518-2543)

ในระยะที่สองนี้ ส่วนที่สำคัญคือ กรมทางหลวงชนบทได้สร้างถนนกาญจนาภิเษยตัดผ่าน กลางชุมชนเกาะหมี่ เชื่อมต่อระหว่างถนนกาญจนาภิเษยกับถนนลพบุรีราเมศวร์ จึงทำให้มีผู้ค้าเข้ามาขายสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนและอาหาร เป็นระยะที่คนเข้ามาแลกเปลี่ยนสินค้ากันมากขึ้น จนทำให้ต้องขยายตลาดให้กว้างและเป็นระบบมากขึ้น จากการศึกษาพบว่าช่วงนี้ตลาดนัดเกาะหมี่ เป็นที่รู้จักของกลุ่มคนจากภายนอกชุมชนเพิ่มมากขึ้น พ่อค้าแม่ค้าต่างก็เข้ามาลงทะเบียนกับเจ้าของตลาดเพื่อให้มีพื้นที่เป็นของตนเองในตลาด จากเดิมที่มีพ่อค้าแม่ค้า 20-30 คน มาถึง 50-60 มีความหลากหลายของสินค้า นอกจากเป็นผลผลิตทางการเกษตรแล้วยังเพิ่มพ่อค้าแม่ค้าเร่ที่มาจากที่อื่น มาขายสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนในการเกษตร

พ่อค้าแม่ค้าจากภายนอกชุมชนขนส่งสินค้าพร้อมๆ กับการเดินทางมาขายสินค้าด้วยรถไฟ ที่อยู่ข้างๆ ตลาดนัดเกาะหมี่ ที่เปิดให้เดินรถใน พ.ศ. 2456 เส้นทางรถไฟสายหาดใหญ่-สงขลา มีสถานีหยุดรถ จอดรับ-ส่งผู้โดยสาร สถานีหาดใหญ่ สถานีคลองแห สถานีคลองเปล สถานีเกาะหมี่ สถานีตลาดน้ำน้อย สถานีกลางนา สถานีพะวง สถานีน้ำกระจ่าย สถานีบางदान และสถานีสงขลา เป็นขบวนรถธรรมดา เคยเก็บค่าโดยสาร 50 สตางค์ ไปจนถึง 2 บาท ขึ้นอยู่กับระยะทางใกล้หรือไกลในการเดินทาง

“...สมัยก่อนขึ้นรถไฟมาขายของที่ตลาดเกาะหมี่ มาตั้งเช้ากลับเที่ยง ขายของหมดหรือว่าไม่หมด ก็ต้องเดินทางกลับบ้าน เพราะวารถไฟมาเป็นเวลา...”

(ป้าเอียด, สัมภาษณ์ วันที่ 30 ตุลาคม 2556)

“...ถึงเวลารถไฟมาถึงสถานีเกาะหมี่พ่อค้าแม่ค้าต่างก็รีบวิ่งขึ้นรถ แย่งกันขึ้นรถไฟ เพราะจะได้จับจองที่นั่งและที่วางของ บางครั้งมาช้าที่นั่งเต็มยืนตลอดทาง...”

(ป้าเฟลิน, สัมภาษณ์ วันที่ 30 ตุลาคม 2556)

อย่างไรก็ตามในช่วงนี้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้มีการสร้างถนนหลายเส้นตัดผ่านในชุมชนที่เชื่อมโยงกับชุมชนใกล้เคียงเป็นถนนเล็กๆ การคมนาคมสะดวกมากขึ้น ต่อมาการรถไฟแห่งประเทศไทยได้หยุดเดินรถเมื่อ พ.ศ. 2521 จากเดิมที่พ่อค้าแม่ค้าเดินทางมาขายสินค้ายังตลาดนัดเกาะหมี่ด้วยรถไฟ ได้หันมาเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง ไม่ว่าจะเป็นรถเมล์ รถสองแถว รถจักรยานยนต์ และรถยนต์ส่วนตัว ขณะที่ถนนบริเวณรอบๆ ตลาดนัดเกาะหมี่มีลักษณะถนนลูกรัง ในช่วงแรกที่มีการก่อตั้ง

ตลาดนัดเกาะหมี่เริ่มขยายตลาดด้วยการโค่นต้นยางพารา ปรับพื้นที่ให้มีความสะดวกแก่ผู้ค้าและผู้ซื้อ มีทั้งโซนที่มีหลังคาและโซนที่เป็นแผงดิน โซนที่มีหลังคานั้นจะมุงหลังคาด้วยสังกะสีเพื่อความทนทาน ส่วนขนาดของโซนแต่ละโซน มีความกว้าง 2 เมตร ยาว 2 เมตร ปัจจุบันตลาดนัดเกาะหมี่มีพื้นที่ทั้งหมด 7 ไร่ ตลอดจนการขยายตัวของเมืองไปตามชนบท บรรดาพ่อค้าแม่ค้าจากภายนอกชุมชนเข้าจับจองพื้นที่ ลงทะเบียนกับเจ้าของตลาดนัดเป็นจำนวนมาก การค้าขายในตลาดนัดเป็นไปอย่างคึกคัก เจ้าของตลาดนัดคนปัจจุบันคือ บังโรจน์ บังโสด บังเสวด บังเนาะ ก๊ะยาญ ก๊ะยะ และก๊ะตะ ได้เปิดตลาดนัดให้ขายทุกวัน ตั้งแต่เวลา 14.00 น. เป็นต้นไป จนถึงค่ำของทุกวัน (บังโสด, สัมภาษณ์ 1 กันยายน 2556)

สำหรับวันเวลาของตลาดนัดเกาะหมี่พบว่าจากเดิมที่มีวันเสาร์เป็นวันนัดแคว้นเดียว ก็เพิ่มขึ้นให้มีอีกหนึ่งวันคือวันพุธ ซึ่งนายเจ๊ะนิเป็นผู้ดูแลตลาดนัดรับช่วงต่อจากนายลีบ ลียะไอะ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตลาดนัดเกาะหมี่เกิดจากการค้าขายที่มีสินค้าเพิ่มมากขึ้นจากพืชผัก อาหารทะเล กุ้ง หอย ปู ปลา จนเป็นที่ขึ้นชื่อว่าตลาดนัดเกาะหมี่มีปลาสดๆ ผักปลอดสารพิษ จึงทำให้เป็นที่รู้จักของคนภายนอกมากขึ้นทำให้พ่อค้าแม่ค้าจากภายนอกชุมชน เข้ามาจำหน่ายสินค้าจำนวนมากในพื้นที่ตลาดนัดเกาะหมี่ (บังโรจน์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

การจ่ายค่าเช่าพื้นที่ในการขาย จากการสัมภาษณ์บังโรจน์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 กันยายน 2556) พบว่า พ่อค้าแม่ค้าในตลาดนัดทุกคนจะต้องจ่ายค่าเช่าที่ขายสินค้าในตลาดนัดเกาะหมี่ โดยการจ่ายรายวัน วันละ 80-100 บาท และจะต้องจ่ายรายปี ปีละ 2,000-3,000 บาท ให้กับเจ้าของตลาด การจ่ายค่าเช่ารายวันนั้นเจ้าของตลาดนัดเกาะหมี่เก็บเงินค่าเช่าแผง ในแต่ละแผงทุกวัน และรายปีพ่อค้าแม่ค้าต้องจ่ายภายในเดือนมกราคม-มีนาคม

ส่วนการจัดโซนสินค้าในตลาดนัดเกาะหมี่มีทั้งโซนที่มีหลังคาและโซนที่เป็นแผงดิน และโซนประเภทของสินค้าเช่นโซนสินค้าประเภทเสื้อผ้ามือสองโซนสินค้าประเภทพืชผักโซนสินค้าประเภทเนื้อสัตว์ และโซนสินค้าประเภทของเบ็ดเตล็ดทั่วไป (สมพร, สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2556)

3. ตลาดนัดเกาะหมี่กับการเข้ามาของสินค้าเสื้อผ้ามือสอง (ปี พ.ศ. 2543-2556)

ในระยะที่สามนี้ถนนกาญจนาภิเษกและถนนสายต่างๆ ในชุมชนได้ปรับปรุงทำเป็นถนนลาดยางขึ้นใน พ.ศ. 2543 ถนนลาดยางทำให้ผู้คนจากต่างถิ่นมาขายเสื้อผ้ามือสอง 2-3 ร้าน เนื่องจากยังไม่มีการค้าเสื้อผ้ามือสอง ประกอบกับการค้าเสื้อผ้ามือสองที่ตลาดคลองแงะกำลังเป็นที่นิยม จึงทำให้ผู้ค้าพยายามที่จะเปิดตลาดใหม่ ผู้ค้าบางส่วนที่มาจากตลาดคลองแงะและมาจากที่อื่น เข้ามาค้าขายเสื้อผ้ามือสอง ซึ่งถือเป็นช่วงเริ่มต้นของการค้าเสื้อผ้ามือสอง ปี พ.ศ. 2549 เริ่มมีผู้ค้า

เสื้อผ้ามือสองมาขายเพิ่มมากขึ้น 10-20 ร้าน ในช่วง ปี พ.ศ. 2552 ผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองทยอยเข้ามาประมาณ 20-30 ร้าน จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2556 ผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองมี 30-40 ร้าน ในพื้นที่ตลาดนัดเกาะหมีพบว่าผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองได้ครอบครองพื้นที่ตลาดครึ่งหนึ่งของตลาดนัดเกาะหมี ผู้ค้าผลิตผลทางการเกษตรและสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนถูกถอยร่นไปอยู่ด้วยกัน บริเวณริมถนนซึ่งเป็นทีสัณจรของยานพาหนะเต็มไปด้วยร้านค้าเสื้อผ้ามือสอง

กิจกรรมค้าขายเสื้อผ้ามือสองในช่วงนี้เป็นไปอย่างคึกคัก กลุ่มผู้ค้าสินค้าเสื้อผ้ามือสองเข้ามาค้าขายในตลาดนัดเกาะหมีเป็นจำนวนมาก มีทั้งผู้ค้าที่เร่ขายสินค้าไปตามตลาดนัดต่างๆ และผู้ค้าที่ขายในพื้นที่ตลาดนัดเกาะหมีเพียงอย่างเดียว โดยเฉพาะผู้ค้าสินค้าเสื้อผ้ามือสองจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นที่นิยมของผู้บริโภค จึงทำให้ตลาดนัดเกาะหมีเปลี่ยนจากการขายผลผลิตทางการเกษตรมาสู่สินค้าเสื้อผ้ามือสองได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากผู้คนนิยมเสพลินค้าแบรนด์เนมกันมากขึ้นแต่ไม่สามารถเข้าถึง จึงหันมานิยมซื้อสินค้าแบรนด์เนมผ่านเสื้อผ้ามือสอง

จากเดิมที่มีวันนัดเพียงสองวัน คือวันเสาร์กับวันพุธ เปิดขายสินค้าตั้งแต่หกโมงเช้าไปจนถึงเที่ยง ปัจจุบันนี้ตลาดนัดเกาะหมีเปิดขายสินค้าทุกวัน ตั้งแต่เวลาบ่ายสองโมงเป็นต้นไปจนถึงค่ำ ผู้ค้าจากสามจังหวัดชายแดนใต้ เข้ามาค้าขายสินค้าเสื้อผ้ามือสองเป็นจำนวนมาก เริ่มแรกการค้าขายสินค้าเสื้อผ้ามือสองในตลาดนัดเกาะหมีของพ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าเสื้อผ้ามือสอง โดยการติดต่อเจ้าของตลาดเช่าพื้นที่สำหรับวางแผงขาย การจัดแพ่งเพื่อการจำหน่ายเสื้อผ้ามือสองในตลาดนัดเกาะหมีพ่อค้าแม่ค้าจะต้องเริ่มต้นโดยการปกรัมค้นใหญ่ลงบนแท่นหิน จัดวางให้ครอบคลุมอาณาบริเวณแผงของตนเองแล้วโยงระหว่างเสาของร่มทุกต้นด้วยราวเหล็ก จากนั้นจึงนำสินค้าที่ค่อนข้างสมบูรณ์แปลกและสวยงามมาแขวนบนก้านร่มและราวเหล็กเพื่อเป็นตัวอย่างที่จะดึงดูดความสนใจลูกค้า อนาคตของครอบครัวผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองทั้งหลายก็ขึ้นอยู่กับรายได้ที่จะมาจากสินค้าที่อยู่ใต้ร่มและแขวนบนราวเหล็กของเขา สำหรับราคาขายเสื้อผ้ามือสองเริ่มต้นกันตั้งแต่หลักสิบไปจนถึงหลักร้อย ซึ่งราคาก็ไม่แพงมากสามารถที่จะต่อรองราคากันได้ ขึ้นอยู่กับศิลปะบวกกับฝีมือการต่อรองราคาของแต่ละคนว่าจะได้ลดราคาลงไปอีกเท่าไรจากราคาตั้งต้น ส่วนใหญ่ขณะที่ทำการสังเกตในเบื้องต้นพบว่าผู้ซื้อจะได้ลดราคากันทุกราย ทำให้เกิดความพึงพอใจระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย (บังลิ, สัมภาษณ์ 15 กันยายน 2556) ลักษณะตลาดนัดเกาะหมีในช่วงนี้ มีความหลากหลายของสินค้ามากขึ้น เริ่มมีสินค้าประเภทเสื้อผ้าไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าใหม่ เสื้อผ้ามือสอง ประเภท กางเกงยีนส์ เสื้อเชิ้ต ชุดเสื้อผ้าสตรี ฯลฯ และของเบ็ดเตล็ดทั่วไปจะเป็นสินค้าทางการเกษตรและเครื่องใช้ในครัวเรือน

ปัจจุบันตลาดนัดเกาะหมีกลายเป็นตลาดนัดเสื้อผ้ามือสอง ทั้งนี้เนื่องจากพบว่า เป็นตลาดที่วางจำหน่ายสินค้าเสื้อผ้ามือสองประมาณร้อยละ 80 มีสินค้าเสื้อผ้าทุกเพศ ทุกวัย ผ้าปูที่นอน ผ้าปูเตียง มีให้เลือกซื้อมากมาย จึงทำให้มีผู้ซื้อเข้ามาซื้อเป็นจำนวนมาก เนื่องจากไม่ไกลจากตัวเมืองทำให้ผู้ประกอบการค้าสินค้าเสื้อผ้ามือสองเพิ่มขึ้น การค้าเสื้อผ้ามือสองจะว่าด้วยการตั้งราคาของสินค้าว่าจะบวกกำไรมากน้อยเพียงใด ซึ่งการที่พ่อค้าแม่ค้าจะกำหนดราคาของเสื้อผ้าที่จะขายนั้นต้องดูที่ทำเล ถ้าทำเลเป็นย่านของคนที่ยากจนจะมีรายได้สูงผู้ค้าไปกำหนดราคาขายและลงทุน

กับไม้แขวนเสื้อผ้าดีๆ ก็จะสามารถเพิ่มราคาสินค้าขึ้นมาอีกมาก ถ้าตั้งราคาเสื้อผ้าไม่แพงจนเกินไปนัก หรือจัดทำโปรโมชั่นซื้อหนึ่งแถมหนึ่งก็จะทำให้สินค้าเสื้อผ้ามือสองขายดี ตามคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

“...ต้องยอมรับว่าปัจจุบันนี้สินค้าเสื้อผ้ามือสองกำลังมาแรง แข่งธุรกิจประเภทอื่นอย่างไม่น่าเชื่อ...”

(ก๊วย, สัมภาษณ์ วันที่ 5 สิงหาคม 2556)

“...มาขายสินค้าเสื้อผ้ามือสองที่ตลาดนัดเกาะหมี่ทุกวัน หลังเลิกงานประจำ ใช้วิธีขาย ชื่อ 1 แถม 1 ตัว ไม่นานก็ขายหมด...”

(เอ๋, สัมภาษณ์ วันที่ 5 สิงหาคม 2556)

“...เข้ามาขายสินค้าเสื้อผ้ามือสองที่ตลาดนัดเกาะหมี่ได้ 7 ปีแล้ว เมื่อก่อนจะขายสินค้าได้เยอะ มีกำไรมาก เดียวนี้มีร้านค้าเสื้อผ้ามือสองเป็นจำนวนมาก ทำให้รายได้ลดลงกว่าเดิมเยอะมาก...”

(อำพร, สัมภาษณ์ วันที่ 10 สิงหาคม 2556)

“...ผมอยู่จังหวัดปัตตานีโน้น มาขายที่ตลาดนัดเกาะหมี่ เฉพาะวันพุธ กับวันเสาร์เท่านั้น ขายสินค้าประเภทเสื้อเชิ้ต เสื้อยืด กางเกงสแลค...”

(บังก็, สัมภาษณ์ วันที่ 10 สิงหาคม 2556)

จากปรากฏการณ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้ขายสินค้าเสื้อผ้ามือสอง ในตลาดนัดเกาะหมี่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจะต้องจ่ายค่าเช่าพื้นที่ สำหรับค่าเช่าขึ้นอยู่กับพื้นที่บริเวณที่วางแผงขายสินค้า เจ้าไหนมีพื้นที่ขายบริเวณกว้างก็ต้องจ่ายค่าเช่าประมาณ 100 บาท ส่วนผู้ค้าที่มีพื้นที่บริเวณแคบๆ ก็จ่ายค่าเช่าประมาณ 80 บาท แต่ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับวันเวลาที่มาขาย กล่าวคือ พ่อค้าแม่ค้าที่ขายตลาดเช้าคือวันพุธกับวันเสาร์จะต้องจ่ายค่าเช่าเป็นรายปี ปีละ 2,000 – 30,000 บาท ต่อร้านรายวัน วันละ 40 – 100 บาท เพราะจะเป็นวันนัดใหญ่ของตลาดนัดเกาะหมี่ สำหรับตลาดเย็นที่ขายสินค้าทุกวันจ่ายค่าเช่ารายปีเหมือนกัน แตกต่างกันคือจ่ายรายวัน น้อยกว่าวันนัดใหญ่ (สุนัน, สัมภาษณ์ 13 กรกฎาคม 2556)

จากปรากฏการณ์ข้างต้นทำให้เห็นว่าตลาดนัดเกาะหมี่ตั้งแต่แรกเริ่ม เป็นเพียงตลาดนัดเล็กๆ ที่ซื้อขายแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชนพ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ สินค้าที่ขายก็จะเป็นผลผลิตการเกษตร ต่อมาเริ่มมีพ่อค้าแม่ค้าจากภายนอกชุมชนเข้ามาจำหน่ายสินค้าในตลาดนัดเกาะหมี่มากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าเสื้อผ้ามือสองที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในขณะนี้ ซึ่งสามารถเจาะกลุ่มผู้ซื้อได้ทุกเพศทุกวัย ตลาดนัดเกาะหมี่มีการบริหารงานเป็นแบบธุรกิจครอบครัว และพ่อค้าแม่ค้าทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของตลาดนัด

จากการสัมภาษณ์ กิ๋นนานี (สัมภาษณ์ วันที่ 12 กันยายน 2556) พบว่าตลาดนัดเกาะหมี่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสถานที่ให้ความสะดวกแก่ผู้ซื้อและผู้ขายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการขยายตลาดจากพื้นที่เพียงแค่ว่าประมาณหนึ่งไร่ปัจจุบันพื้นที่เจ็ดไร่ และมีการแบ่งโซนตามประเภทของสินค้า จากเดิมที่เคยขายสินค้าปะปนกันไป การเปลี่ยนแปลงด้านสถานที่จอร์จ ปัจจุบันมีพื้นที่สำหรับไว้รองรับทั้งผู้ซื้อและผู้ค้าขายอย่างเพียงพอ

การเปลี่ยนแปลงด้านผู้ขาย ปัจจุบันผู้ค้าเร่ตามตลาดนัดต่างๆเข้ามาค้าขายในตลาดนัดเกาะหมี่เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะพ่อค้าแม่ค้าขายสินค้าเสื้อผ้ามือสองจากสามจังหวัดชายแดนใต้ การเกิดขึ้นของพ่อค้าแม่ค้าจากภายนอกชุมชนเป็นจำนวนมาก ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านผู้ซื้อ ปัจจุบันนี้ผู้ซื้อมีทางเลือกให้ซื้อมากมายที่มีความสะดวกสบาย จากเดิมที่มีเพียงสินค้าภายในชุมชน สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านเจ้าของตลาดนัดเกาะหมี่มีการสืบทอดมาอย่างยาวนาน ปัจจุบันนี้ตลาดนัดเกาะหมี่อยู่ในความดูแลของ บังโรจน์ บังโส บังเสวต กิ๋นยาณ กิ๋นยะ และกิ๋นตะ บริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยบังโรจน์ (บังโรจน์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2556)

ตลาดนัดเกาะหมี่ได้ยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างทุนสินค้า วัฒนธรรม และจากการเป็นตลาดสดในอดีต อาจกล่าวได้ว่าเป็นตลาดนัดเล็กๆ มีเพียงประชาชนในพื้นที่เท่านั้นที่เข้ามาจับจ่ายซื้อของ ในปัจจุบันรูปลักษณะของตลาดเปลี่ยนไปจากตลาดที่เปิดโล่งกลายเป็นการรวมแผง จากการขยายตัวของพ่อค้าแม่ค้าที่เข้ามาขายสินค้าในตลาดนัดแห่งนี้และพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นมีทางเลือกซื้อสินค้ามากขึ้น ในการดำเนินกิจกรรมของตลาดนัดเกาะหมี่จะมีอิทธิพลต่อนิสัยและการดำเนินชีวิตทุกด้านของประชาชน อย่างเช่น มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ จากหอกระจายของตลาดนัดเกาะหมี่เป็นสิ่งที่มามีอิทธิพลที่สร้างวิถีที่เป็นปกติ สร้างธรรมชาติในการดำเนินชีวิต ธรรมชาติของการคิด ความรู้สึก และตลาดนัดเกาะหมี่ยังเป็นสัญลักษณ์ของชีวิตชุมชนที่มีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนและซื้อขายสินค้า (เลิศศักดิ์, สัมภาษณ์ 6 กรกฎาคม 2556)

ผลการวิจัยพบว่า

ตลาดนัดเกาะหมี่ได้มีพลวัตการเปลี่ยนแปลงเป็น 3 ระยะ โดย ในระยะเริ่มแรก (ปี พ.ศ. 2496-2518) ของตลาดนัดเกาะหมี่เป็นเพียงพื้นที่ไต้ต้นยาง ผู้นำนำผลิตผลทางการเกษตรมาแลกเปลี่ยนกัน ผู้คนที่มาแลกเปลี่ยนจะเป็นคนที่อยู่ในชุมชน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากการคมนาคมยังไม่สะดวกสบายเท่าในปัจจุบัน ผู้คนดำเนินชีวิตแบบยังชีพ ดังนั้นผลผลิตที่เหลือจากอุปโภคบริโภคในครัวเรือนจึงมีการนำมาแลกเปลี่ยนกันสอดคล้องกับงานวิจัยของสมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์ (2549) ที่กล่าวว่ากิจกรรมซื้อขายแลกเปลี่ยนนั้นดำรงอยู่ควบคู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานแล้ว ทั้งนี้เพราะมนุษย์ไม่สามารถผลิตทุกอย่างได้ด้วยตนเอง สิ่งที้นำมาซื้อขายแลกเปลี่ยนนั้นผูกพันกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและเป็นพื้นฐานของการดำรงสังคม ตลาดก็มีการพัฒนาไปตามการขยายตัวของสังคมเมืองในยุคสมัยต่างๆ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชรัตน์ ธรรมรัตน์ (2551)

ที่กล่าวถึงตลาดนัดในบริเวณคาบสมุทรสทิงพระเริ่มก่อตั้งในปี พ.ศ. 2449 เพื่อใช้เป็นแหล่งซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าสำหรับการอุปโภคและบริโภค โดยเริ่มแรกตลาดนัดจะตั้งอยู่ใกล้กับริมคลอง เนื่องจากชุมชนส่วนใหญ่บริเวณคาบสมุทรสทิงพระในอดีตมักตั้งอยู่ริมน้ำ ประชาชนนิยมเดินทางติดต่อกับชุมชนอื่นโดยทางเรือ การค้าขายจึงมักจะเป็นการค้าขายกันทางเรือ พ่อค้าแม่ค้าจะนำสินค้ามาขายให้กับผู้คนที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งคลอง ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบก จึงมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณภายในคาบสมุทรสทิงพระมากขึ้นโดยเฉพาะตามแนวถนน ตลาดนัดในระยะหลังจึงเกิดขึ้นตามแนวถนนในช่วงระยะที่สอง (ปี พ.ศ. 2518-2543) ตลาดนัดเกาะหมีเป็นที่รู้จักของกลุ่มคนจากภายนอกชุมชนเพิ่มมากขึ้นพ่อค้าแม่ค้าต่างก็เข้ามาลงทะเบียนกับเจ้าของตลาดนัดเกาะหมีเพื่อให้มีพื้นที่เป็นของตนเองในตลาดนัดเกาะหมี มีความหลากหลายของสินค้า เช่น เครื่องไม้เครื่องมือทำการเกษตรของใช้เบ็ดเตล็ด ของใช้อุปโภคบริโภคในครัวเรือนเจ้าของตลาดนัดเกาะหมี มีความคิดที่จะให้พ่อค้าแม่ค้ามีความสะดวกสบายในการทำกิจกรรมการค้าขาย และการจับจ่ายใช้สอยในตลาดนัดเกาะหมีให้มีความสะดวกยิ่งขึ้น จึงได้ขยายวันเวลาจากเดิมที่จัดมีในทุกวันเสาร์ของสัปดาห์ ได้เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งวันคือวันพุธจนเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนเกาะหมีและชุมชนใกล้เคียง ตลอดจนมีการปรับปรุงตลาดโดยการขยายพื้นที่ จัดโซนสินค้า มีทั้งโซนที่มีหลังคาและโซนที่เป็นแผงดิน จะเห็นได้ว่ามีคนที่ต่างถิ่นเข้ามาขายสินค้าเพิ่มมากขึ้น เป็นเพราะว่ามีการคมนาคมที่สะดวก มียานพาหนะสำหรับเดินทางมาแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพ สุทธิมิตร (2541) ที่กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดตลาดนัดประกอบด้วย ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนลักษณะของตลาดปรากฏว่าตลาดนัดตั้งอยู่ใจกลางชุมชนส่วนมากจะเป็นแผงลอยอยู่ในที่โล่ง สินค้าที่นำมาขายมีทั้งสินค้าที่ผลิตในท้องถิ่นและต่างถิ่น ส่วนพ่อค้ามีทั้งคนในท้องถิ่นและคนต่างถิ่น สำหรับผลกระทบพบว่าส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมและวัฒนธรรม

ในช่วงระยะที่สาม (ปี พ.ศ. 2543-2556) พบว่า ชุมชนเกาะหมีได้ปรับปรุงถนนทำเป็นถนนลาดยางขึ้นใน พ.ศ. 2543 ถนนลาดยางทำให้ผู้คนจากต่างถิ่นมาขายเสื้อผ้ามือสอง 2-3 ร้าน เนื่องจากยังไม่มีการค้าเสื้อผ้ามือสองจึงทำให้ผู้ค้าพยายามที่จะเปิดตลาดใหม่ ทำให้ผู้ค้าบางส่วนที่มาจากแหล่งอื่นเข้ามาค้าขายเสื้อผ้ามือสองซึ่งถือเป็นช่วงเริ่มต้นของการค้าเสื้อผ้ามือสอง ปี พ.ศ. 2549 เริ่มมีผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองมาขายเพิ่มมากขึ้น 10-20 ร้าน ในช่วง ปี พ.ศ. 2552 ผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองทยอยเข้ามาประมาณ 20-30 ร้าน จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2556 ผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองมี 30-40 ร้าน ในพื้นที่ตลาดนัดเกาะหมีพบว่าผู้ค้าเสื้อผ้ามือสองได้ครอบครองพื้นที่ครึ่งหนึ่งของตลาดนัดเกาะหมี ผู้ค้าผลิตผลทางการเกษตรและสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนถูกถอยร่นไปอยู่ด้วยกัน บริเวณริมถนน ซึ่งเป็นที่สัญจรของยานพาหนะเต็มไปด้วยร้านค้าเสื้อผ้ามือสอง จากเดิมที่ผู้ที่เข้ามาจับจ่ายซื้อพืชผักอาหารเพียงอย่างเดียวจนมาปัจจุบันสามารถเดินเลือกซื้อเลือกชมสินค้าได้ตามใจชอบ โดยเฉพาะสินค้าเสื้อผ้ามือสองที่จะกลุ่มผู้บริโภคได้ทุกระดับทุกเพศทุกวัย ปัจจุบันตลาดนัดเกาะหมีเปิดขายสินค้าทุกวันตั้งแต่บ่ายสองโมงเป็นต้นไปจนถึงค่ำ สำหรับวันพุธกับวันเสาร์จะเป็นวันนัดใหญ่

ของตลาดนัดเกาะหมี่ซึ่งเปิดขายตั้งแต่หกโมงเช้าไปจนถึงห้าโมงเย็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ นูรอัยมี หวันชิตนายและคณะ (2555) ที่ศึกษาพื้นที่ตลาดคลองแงะ พบว่าเดิมเป็นพื้นที่ตลาดสด ที่ผู้คนมาจับจ่ายซื้อสินค้าเพื่อนำไปประกอบอาหาร ต่อมาพื้นที่ตลาดนัดได้ถูกทำให้กลายเป็นพื้นที่ขาย สินค้ามือสอง โดยการเปิดโอกาสให้พ่อค้าแม่ค้าเข้ามาขายสินค้ามือสองทั้งรายเล็กรายใหญ่เป็นจำนวนมากจนกระทั่งปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรจัดสรรพื้นที่ในตลาดนัดเกาะหมี่ไม่ให้ซ้ำกันในแต่ละวันให้กับพ่อค้าแม่ค้าเพื่อให้มีพื้นที่ค้าขายสินค้า
2. ควรบริการห้องสุขาโดยการเพิ่มจำนวนห้องสุขาและแบ่งเป็นห้อง ชาย – หญิง ไว้อย่างชัดเจนและทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอ
3. ควรจัดสถานที่จอดรถให้เป็นระเบียบและมียามรักษาการณ์คอยดูแลรถ เพื่อความปลอดภัยของประชาชนที่มาใช้บริการตลาดนัดเกาะหมี่

เอกสารอ้างอิง

- เกิดถาวา บุญปรากฏ (2550, ตุลาคม -2551, มีนาคม) การสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมของผู้บริโภคสินค้าเสื้อผ้าข้ามแดนในพื้นที่ป่าดงเบขาร์ไทย-มาเลเซีย *วารสารไทยคดีศึกษา*, 5(1) น. 69 - 102
- เกิดถาวา บุญปรากฏ (2553, มกราคม-มิถุนายน) ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ค้ามุสลิมข้ามแดนป่าดงเบขาร์ไทย-มาเลเซีย *วารสารศิลปศาสตร์*, 2(1) น. 1-25
- จารุวรรณ ขำเพชร (2555). *พื้นที่เมืองและชีวิตของคนในซอยคาวบอย*. ปรินซ์นิพนธ์ ปรินญา ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ธัญวรรณ์ ธรรมรัตน์. (2551). ตลาดนัดในบริเวณคาบสมุทรสงขลา จังหวัดสงขลา การวิเคราะห์เชิงพื้นที่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพื้นที่การศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา
- นูรอัยมี หวันชิตนาย พัทธิดา วรรณชิต และสันฐิตา เลหาวิริยะกมล. (2555). *ตลาดนัดคลองแงะ: พื้นที่ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของพ่อค้าแม่ค้าเสื้อผ้ามือสอง*. โครงการงานศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาชุมชนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไธพนัน ศรีอาหมัด. (2555). *ตลาดน้ำคลองแห: พื้นที่ประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยวและการบริโภค*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- วราพร ดันติศิริกุล. (2549). *พฤติกรรมการซื้อขายของผู้บริโภคในตลาดนัดชุมชน เขตบางแค*. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

- สมรักษ์ ชัยสิงห์กานานนท์. (2549). “บทนำ,” *ตลาดในชีวิต ชีวิตในตลาด*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- อริตา สุนทรโทก. (2548). *ตลาดมหิดล: การเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- de Certeau, Michel. (1988). *The Practice of Everyday Life*. Berkeley: University of California Press.
- Lefebvre, Henri. (1991). *The Production of Space*. Malden, Massachusetts: Blackwell Publishers.

บุคลากรกรม

- ก๊ะเต๊ะ. (2556, 10 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- ก๊านานี่. (2556, 12 กันยายน). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- ก๊ายา. (2556, 5 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- ชาติเมาะ. (2556, 7 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- นุระฮัยนี. (2556, 21 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- น้านัม. (2556, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- บังเสวต. (2556, 1 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่บ้านพัก อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- บังเลาะ. (2556, 15 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ร้านน้ำชาในชุมชนเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- บังโสต. (2556, 1 กันยายน). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- บังโรจน์. (2556, 12 กันยายน). สัมภาษณ์. ที่บ้านพัก อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- บังกี. (2556, 10 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ร้านน้ำชาในชุมชนเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- ป้าเอียด. (2556, 30 ตุลาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- ป้าเพลิน. (2556, 30 ตุลาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- รอซีย๊ะ. (2556, 3 กันยายน). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- เลิศศักดิ์. (2556, 6 กรกฎาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- สุกกิจ. (2556, 6 เมษายน). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- สมพร. (2556, 10 กันยายน). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- เอ๋. (2556, 5 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
- อำพร. (2556, 10 สิงหาคม). สัมภาษณ์. ที่ตลาดนัดเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา